

Διευθ. Βιβλιοθήκη Πρωτογ
[Signature]

612124

ΣΥΜΜΕΙΚΤΑ

ΓΙΩΡΓΟΥ Χ. ΧΙΟΝΙΔΗ
Η ΒΕΡΟΙΑ (ΚΑΙ ΟΧΙ ΤΑ ΚΥΘΗΡΑ)
ΕΙΝΑΙ Ο ΤΟΠΟΣ ΤΗΣ ΓΕΝΝΗΣΕΩΣ
ΤΟΥ ΙΩΑΝΝΟΥ ΚΩΤΤΟΥΝΙΟΥ

(ΑΝΑΤΥΠΟΝ ΕΚ ΤΟΥ ΚΒ' ΤΟΜΟΥ ΤΩΝ «ΜΑΚΕΔΟΝΙΚΩΝ»)

ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ 1982

T
3
2T

Η ΒΕΡΟΙΑ (ΚΑΙ ΟΧΙ ΤΑ ΚΥΘΗΡΑ)
ΕΙΝΑΙ Ο ΤΟΠΟΣ ΤΗΣ ΓΕΝΝΗΣΕΩΣ ΤΟΥ ΙΩΑΝΝΟΥ ΚΩΤΤΟΥΝΙΟΥ

1. Δέν συμφωνῶ μέ τόν άκρατο τοπικισμό μερικῶν, πού νομίζουν ὅτι ἡ γενέτειρά τους εἶναι... ὁ ὄμφαλός τῆς γῆς καί τό μοναδικό φυτῶριο μεγάλων ἀνδρῶν. Ἄλλωστε, πολλές φορές ὁ τόπος γεννήσεως ἑνός σπουδαίου ἀνθρώπου εἶναι συνέπεια ὀρισμένων, τυχαίων συγκυριῶν, ὅπως συνέβηκε καί στήν περίπτωση τοῦ Ἰωάννου Κωττούνιου³.

B
107

ΔΩΡΕΑ
Κωττούνιου

2

ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΕΛΛΑΔΟΣ
ἀριθμ. Εἰσαγωγῆς: 48080
ἡμερ. Εἰσαγωγῆς: 1-8-84
ἄλλοι ἀριθμοί: B βιβλ. ΤΙΣΒ ΠΛ

3. Ξέρομε ἀπό χρόνια ὅτι ὁ πατέρας τοῦ Ἰωάννου Κωττούνιου καταγόταν ἀπό τὰ Κύθηρα καί ἐγκαταστάθηκε στή Βέροια ὡς ἔμπορος. Βλ. Ἀριστείδη Στεργέλλη, Νέα βιογραφικά στοιχεία γιά τόν Ἰωάννη Κωττούνιο (1572-1657), «Θησαυρίσματα» 5 (1968) 249-254 καί κυρίως τή σ. 252, ὅπου γράφονται καί τὰ ἔξης (σέ ἑλληνική μετάφραση), σέ ἔγγραφο τοῦ 17ου-18ου αἰ.: «...Ὁ Ἰωάννης Κωττούνιος... καταγόταν ἀπό τὰ Κύθηρα, ἄν καί εἶχε γεννηθεῖ στή Βέροια, ὅπου ἐμπορευόταν ὁ πατέρας του...». Πρβλ. καί τή σ. 254, ὅπως καί τοῦ Ἰδίου, Τά δημοσιεύματα τῶν Ἑλλήνων σπουδαστῶν τοῦ Πανεπιστημίου τῆς Πάδοβας τό 17ο καί 18ο αἰ., Ἀθήνα 1970, σ. 38. Δέν εἶναι ὅμως σωστό ὅτι ἀγνοοῦσαμε (μέχρι τό 1968) τήν καταγωγή τοῦ πατέρα του ἀπό τὰ Κύθηρα. Βλ. σχετικά στοῦ Γεωργίου Σωτηριάδου, Ἑλληνικά κολλέγια ἐν Παταύϊω ἐπί Βενετοκρατίας, «Ἡμερολόγιον τῆς Μεγάλης Ἑλλάδος», 1926, σ. 431-448, καί συγκεκριμένα τή σ. 445, πρβλ. δέ καί Δημητρίου Πετροπούλου, Ἰωάννης Κωττούνιος, ἀπό τή Βέροια, «Μακεδονικόν Ἡμερολόγιον» Σφενδόνη, 1940, 161-167 (σ. 162). Ἐξάλλου, ὑποστηρίχθηκε καί ἡ ἄποψη ὅτι, ἡ οἰκογένεια τοῦ Ἰωάννου Κωττούνιου, μπορεῖ νά καταγοταν ἀπό τήν Κρήτη. Βλ. Κ. Θ. Δημαρᾶ, Ἱστορία τῆς Νεοελληνικῆς λογοτεχνίας, 4η ἔκδοση, Ἀθήνα 1968, σ. 92: «Ἄλλος, ἀκόμη, ὁ Ἰωάννης Κωττούνιος, πού εἶχε γεννηθεῖ στή Βέροια, ἴσως ἀπό πατέρα Κρητικό...». Ἡ ἄποψη αὐτή δέν μπορεῖ πιά νά θεωρηθεῖ πιθανή μετά τό ἔγγραφο, πού δημοσιεύτηκε ἀπό τόν Στεργέλλη. Πρβλ. καί Ζαχαρία Τσιρπαλή, Οἱ Μακεδόνες σπουδαστές τοῦ Ἑλληνικοῦ Κολλεγίου Ρώμης καί ἡ δράση τους στήν Ἑλλάδα καί στήν Ἰταλία, Θεσσαλονίκη 1971, σμ. 7 τῆς σ. 81.

Ἀκόμα, ὑπάρχει δικαιολογημένος προβληματισμός γύρω ἀπὸ τὸ ἐρώτημα, γιὰ τὸ ποῖος χῶρος εἶναι πιὸ σημαντικός, δηλαδὴ ἐκεῖνος ὅπου γεννήθηκε ὁ ἴδιος, ἢ ὁ τόπος ἀπὸ ὅπου κατάγονταν οἱ γονεῖς του (καὶ ἰδιαίτερα ἡ οἰκογένεια τοῦ πατέρα του) καὶ μὲ τὸν ὁποῖο ἔτυχε νὰ συνδεθεῖ περισσότερο καὶ ὁ ἴδιος, ὅπως ἔγινε, π.χ., στὴν περίπτωση τοῦ Δημητρίου Βικέλα, πού γεννήθηκε στὴν Ἐρμούπολη ἀλλὰ αἰσθανόταν τὸν ἑαυτὸ του Βεροιώτη.

2. Ἀφορμὴ γιὰ τίς σκέψεις αὐτές καὶ γιὰ τὸ γράψιμο τῆς μικρῆς τούτης μελέτης ἀπέτέλεσε ἡ πρόσφατη δημοσίευση ἐνὸς σημειώματος τοῦ κ. Θεοδοσίου Μαυρομάτη γιὰ τὸν Ἰωάννη Κωττούνιο (1572-1657), τὸν γνωστὸ Βεροιώτη σοφὸ καὶ πανεπιστημιακὸ καθηγητὴ-συγγραφέα, πού σπούδασε ὅμως καὶ ἀναδείχθηκε στὴν Ἰταλία, ἀφοῦ φοίτησε στὸ Ἑλληνικὸ Κολλέγιο τοῦ Ἁγίου Ἀθανασίου στὴ Ρώμη (στοὺς κλάδους τῆς φιλοσοφίας καὶ τῆς θεολογίας) καὶ στὴν Πάδοβα, ὅπου σπούδασε τὴν λατρικὴ καὶ ἔτσι ἀνακηρύχθηκε διδάκτορας καὶ τῶν τριῶν σημαντικῶν ἐπιστημῶν τῆς ἐποχῆς ἐκείνης, δίδαξε στὸ ἴδιο Κολλέγιο τῆς Ρώμης καὶ στὰ πανεπιστήμια τῆς Βολωνίας καὶ τῆς Πάδοβας, ἢ ὅποια ὑπῆρξε καὶ ἡ δευτέρα πόλη-ἰδιαίτερη πατρίδα του. Ἐκεῖ, τελικὰ, ἱδρυσε τὸ «Κωττούνειον» ἢ «Κωττουניανόν» Ἑλληνομουσεῖον γιὰ τὰ ἑλληνόπαιδα, ὡς παράρτημα τοῦ πανεπιστημίου τῆς. Τοῦτο λειτούργησε, σχεδόν, γιὰ τρεῖς αἰῶνες, καὶ συγκεκριμένα ἀπὸ τὸ 1653 μέχρι τὸ 1918 καὶ τὸ ἀξιοσημείωτο αὐτὸ γεγονός ὀφειλόταν στὸ σημαντικό κληροδότημα πού τοῦ ἄφησε ἀλλὰ καὶ στὴν καλὴ φήμη τοῦ ἴδιου, ὡς ἀρίστου νεοαριστοτελικοῦ φιλοσόφου καὶ συγγραφέα. Εἶναι ἀξιοσημείωτο ὅτι ὁ Ἰω. Κωττούνιος (ἀπὸ τὰ 85 χρόνια τῆς ζωῆς του) ἔζησε περισσότερο ἀπὸ μισὸ αἰῶνα (1605-1657) στὴν Ἰταλία, ὅπου καὶ πέθανε.

Στὸ κείμενο τοῦ κ. Θ. Μαρ. ὑποστηρίζεται ἡ πρωτάκουστη ἄποψη ὅτι ὁ Ἰωάννης Κωττούνιος γεννήθηκε στὰ Κύθηρα², ἀπ' ὅπου, βέβαια, καταγόταν ὁ πατέρας του Δημή-

1. Βλ. Δ η μ η τ ρ ί ο υ Β ι κ έ λ α, Ἡ ζωὴ μου, Ἀθῆναι 1908, σ. 6-7: «...Ἄλλ' αἰσθάνομαι ὅτι, ἐὰν ἦτο δυνατόν καὶ σήμερον ἔτι νὰ στήσω τὴν σκηνὴν μου εἰς Βέροιαν, ἐκεῖ ἤθελα ἀνεύρει τὴν πατρίδα, καθόσον ἐκεῖ συγκεντρῶνται αἱ οἰκογενεακαὶ μου παραδόσεις. Δέν λησμονοῦμεν ὅτι ἐκεῖθεν καταγόμεθα». Ἀντιθέτως, ὁ Ἐλευθέριος Βενιζέλος αἰσθάνεται τὸν ἑαυτὸ του ἀπόλυτα Κρητικὸ, ἂν καὶ εἶναι γνωστὸ ὅτι ἡ ἀπώτερη καταγωγή τῆς οἰκογενείας του ἦταν ἀπὸ τὴ Λακωνία. Βλ. Ν ι κ ο λ ἄ ο υ Β. Τ ω μ α δ ἄ κ η, Ὁ Βενιζέλος ἔφηβος, Ἀθῆναι 1964, σ. 11, καὶ πιὸ διεξοδικὰ στοῦ Γ ρ η γ ο ρ ί ο υ Δ α φ ν ῆ, Σοφοκλῆς Ἐλευθερίου Βενιζέλος, βιογραφία, Ἀθῆναι 1970, σ. 1-16, ὅπου γράφεται ὅτι ἡ προγονικὴ οἰκογένεια (τοῦ Κρεββατᾶ) συνδέεται καὶ μὲ τὰ Κύθηρα.

2. «Κατούνιος, ὁ Κυθήριος σοφὸς τοῦ 16ου αἰῶνα», περ. «Τὰ πνευματικὰ Κύθηρα», τευχος Ι (Δεκέμβριος 1982), σ. 21-23. Πρβλ. καὶ σχετικὴ εἶδηση, μὲ προαναγγελία τῆς ἀπαντήσεως τούτης, στὴν ἐφημ. «Βέροια», τῆς 11.3.1983. Ὁ ἴδιος εἶχε στείλει ἐπιστολὴ (τοῦ Κυθήριου Μιχ. Πετρόχειλου) γιὰ τὸν Κωττούνιο στὸν τότε διευθυντὴ τοῦ περιοδικοῦ «Μακεδονικὴ ζωὴ» Κ λ. Τ σ ο ὕ ρ κ α, ὁ ὁποῖος δημοσίευσε, τὸ σημεῖο πού ἀναφέρεται στὸ χωριὸ Κοτσούνι, σὲ ἐκλαϊκευμένο ἄρθρο του, μὲ τίτλο: «Ἰωάννης Κωττούνιος (1572-1658), ὁ ἐκ Βεροίας σοφὸς καὶ φλογερός Ἕλληνας. Τὸ ἑλληνικὸν κολλεγιὸν του εἰς τὴν Πάδοβαν (1657-1920)», πού καταχώρισε στὸ περιοδικὸ αὐτὸ (τευχος 44, Ἰανουαρίου 1970, σ. 14-20) σάν «ὑστερόγραφον» (σ. 20, στήλη 2η). Δέν γνωρίζω ἐὰν ἡ νέα (;) ἐπιστολὴ ἀπὸ τὰ Κύθηρα, πού ἐπικαλεῖται ὁ κ. Θ. Μαρ., εἶναι τοῦ ἴδιου ἀποστολέα (κ. Μιχ. Κ. Πετρόχειλου), ὁ ὁποῖος ὅμως δέν ἀναφέρει (1940) τὸν Ἰω. Κωττούνιο ὡς κυθηραϊκῆς καταγωγῆς στὸ βιβλίον του, Ἱστορία τῆς νήσου Κυθήρων, Ἀθῆναι 1940, ὅπως κάμνει γιὰ τοὺς ὑπόλοιπους λόγιους, πού κατάγονται ἀπὸ τὰ Κύθηρα, ὅπως σωστά παρατηρεῖ ὁ Ἀ ρ ι σ τ. Σ τ ε ρ γ ἔ λ λ η ς, δ.π., σ. 250, σημ. 6. Μάλιστα καὶ σὲ πρόσφατο σχετικὸ βιβλίον δέν ἰσχυρίζεται τίποτε γιὰ τὴ —δῆθεν— γέννηση τοῦ Ἰω. Κωττούνιου στὰ Κύθηρα, ἀπλῶς δὲ παρα-

τριος, όπως γνωρίζαμε από αρκετά χρόνια¹, ότι δηλαδή βρέθηκε στη Βέροια για να κάμει εμπόριο.

Είναι πολύ πιθανό να παντρεύτηκε εδώ, και μάλιστα Βεροιώτισσα, γιατί έτσι εξηγείται καλύτερα ή τόσο μεγάλη αγάπη του Κωττούνιου προς τη γενέτειρά του πόλη. Άλλωστε, και οι άλλοι γνωστοί Κωττούνιοι μνημονεύουν πάντοτε τη βεροιώτικη καταγωγή τους, χωρίς να κάμουν οι ίδιοι (ό 'Ιω. Κωττούνιος και οι συγγενείς του) ποτέ, έστω και άπλη, νύξη για την αρχική καταγωγή της οικογένειάς τους (από τη μεριά του πατέρα), που ήταν από τα Κύθηρα, όπως σημειώθηκε.

Μιά τέτοια άποψη, σαν του κ. Θ. Μαυρ., θα περίμενε κανένας να στηρίζεται σε κάποιο καινούργιο, αδημοσίευτο έγγραφο, ή, έστω, σε σοβαρά επιχειρήματα. Και όμως δεν προσκομίζεται τίποτε το νέο, άλλ' ούτε καν γίνεται ή επικλήση ενός παλαιού σχετικού στοιχείου, πού, άλλωστε, δεν υπάρχει.

Κίνητρο λοιπόν για τό άρθρο-έπιστολή ήταν ή υπερβολική και κακώς έννοούμενη αγάπη για τη γενέτειρα του συντάκτη του, πού κατέκλυσε την καρδιά του, γεγονός πού εμπόδισε τόν κ. Θ. Μαυρ. να εξετάσει τό σχετικό ζήτημα με την πρόποσα αντικειμενικότητα και νηφαλιότητα, αφού, μάλιστα, ή άποψη ότι ό 'Ιωάννης Κωττούνιος γεννήθηκε στη Βέροια στηρίζεται σε πλήθος εγγράφων, επιγραφών, εικόνων κ.λ., πού όφείλονται στην πρωτοβουλία και, κυρίως, στη θέληση του ίδιου του 'Ιωάννου Κωττούνιου (όπως θα δοϋμε πιο κάτω) και ό ίδιος σε καμιά περίπτωση δεν μνημονεύει ούτε την καταγωγή της οικογενειας του πατέρα του από τα Κύθηρα, ένω παντοϋ υπερηφανεύεται ότι είναι Βεροιώτης, γεγονός πού δέχονται όλοι οι συγγραφείς, χωρίς καμιά εξαίρεση.

Άφορμή για τό κείμενο του κ. Θ. Μαυρ. ήταν ή δημοσίευση της είδησεως ότι, στις 9-4-1982, έγιναν τά άποκαλυπτήρια της προτομής του Κωττούνιου (στην προέκταση του πάρκου «'Ελιά», της Βέροιας), πού κατασκευάστηκε με δαπάνη του Βεροιώτη της Θεσσαλονίκης κ. Δημητρίου Πολιζωΐδη. 'Η τελετή έγινε με την αΐγίδα του δήμου της πόλεως και μίλησε (συνοπτικά, μά πυκνά και πετυχημένα) ό πρόεδρος της Ε.Μ.Σ. καθηγητής κ. Κ. Βαβδσκος. 'Ακόμα, κόκκινο πανί ήταν και ή δημοσίευση μιās έκλαϊκευμένης αλλά καλογραμμένης διαλέξεως του φιλόλογου καθηγητή κ. 'Ηλία Τριανταφυλλΐδη².

3. 'Ας δοϋμε όμως ποιές είναι οι «πληροφορίες» και ό σκέψεις του κ. Θ. Μαυρ.:

Α'. Δημοσιεύει άπόσπασμα... έπιστολής (!) ενός σύγχρονου συμπατριώτη του (από τά Κύθηρα), ό όποιος του γράφει:

«'Ο 'Ιωάννης Κατούνιος (έτσι ονομάζει τόν Κωττούνιο, θέμα για τό όποιο θα άσχοληθόϋμε στο τέλος) έγεννήθη εις τά Κύθηρα, από άρχοντική οικογένεια, τό 1572 και πέθανε

πέμπει στη γνωστή μελέτη του 'Α ρ ι σ τ. Σ τ ε ρ γ έ λ λ η, Νέα βιογραφικά, δ.π. Βλ. Δ. 'Α ν δ ρ ι τ σ ά κ η - Φ ω τ ι ά δ η — Μ ι χ α ή λ Κ. Π ε τ ρ ό χ ε ι λ ο υ, Κυθηραϊκά μελετήματα, 'Αθήνα 1982, σ. 188, σημ. 2 (από τη σ. 187), δπου (σ. 145 κ.έ). εκδίδει με συμπληρώσεις κ.λ. την Ιστορία των Κυθήρων, πού έγραψε ό 'Ιωάννης Μικέλης και προσθέτει βιβλιογραφικά στοιχεία για Κυθήριους πνευματικούς μεγάλους άντρες, πού παρέλειψε να αναφέρει ό συγγραφέας αυτός ως τέτοιους.

1. Βλ. τις μελέτες των Γ ε ω ρ γ ί ο υ Σ ω τ η ρ ι ά δ ο υ, Δ η μ. Π ε τ ρ ο π ο ύ λ ο υ, 'Α ρ ι σ τ. Σ τ ε ρ γ έ λ λ η, δ.π.

2. 'Η λ ί α Τ ρ ι α ν τ α φ υ λ λ ί δ η, 'Ιωάννης Κωττούνιος, ένας φιλόσοφος από την πόλη μας, ελάχιστα γνωστός, Βέροια (= 'Αθήνα) 1981. 'Ο κ. Θ. Μαυρ. ειρωνεύεται τούτη την (έκλαϊκευμένη) έκδοση, πού όμως είναι καλογραμμένη όμιλία, ή όποία στηρίζεται σε πλούσια βιβλιογραφία, την όποία άν συμβουλευόταν, ό κ. Θ. Μαυρ., δεν θα χρειαζόταν να γράψει όσα έγραψε.

τό 1657» καί ὅτι ὁ Κωττούνιος ἐνδιαφέρθηκε νά ἰδρυθεῖ στή Κύθηρα ἕνα παράρτημα τοῦ ἑλληνικοῦ κολλεγίου τῆς Πάδοβας, «...τό ὅποιον εἶχε ἰδρύσει κάποιος Ἑπτανήσιος μεταλαμβάνοντας Παλαιοκαπᾶς» (sic) κ.λ.

Ἔτσι, λοιπόν, καταλήγει ὁ κ. Θ. Μαυρ.: «Νομίζω ὅτι δέν χρειάζεται ἄλλη ἀπόδειξη γιά τήν κυθηραϊκή καταγωγή τοῦ Κατούνιου!». Λές καί τό γεγονός ὅτι ἡ οἰκογένεια τοῦ πατέρα του καταγόταν, πράγματι, ἀπό τὰ Κύθηρα, δέν ἀρκοῦσε νά δικαιολογήσει τό ἐνδιαφέρον τοῦ Βεροιώτη σοφοῦ, καί γιά τὰ Κύθηρα, ἀφοῦ, μάλιστα, ἐπρόκειτο γιά τή μόρφωση Ἑλληνοπαίδων σύμφωνα μέ τό καθολικό δόγμα, πού δέν μπορούσε νά γίνει στή γενεαλογία τοῦ Βέροια, πού ἀνέκαθεν ἦταν ζωντανό κέντρο τῆς Ὁρθοδοξίας, μέ 72 ἐκκλησίες, δηλαδή μιᾶ «Μικρά Ἱερουσαλήμ», ὅπως ἐπονομαζόταν.

Β'. «Οὐδέν ἕτερον» προσκομίζεται. Παρά ταῦτα, ὅμως, τοῦτο δέν ἐμποδίζει τόν κ. Θ. Μ. νά ἰσχυρίζεται ὅτι ἐρεῦνησε χρόνια καί συγκέντρωσε στοιχεῖα (ποιά, ἄραγε;). Καί φράζει μάλιστα, νά εἰρωνεύεται, γράφοντας: «...τόν Κατούνιο υἱοθέτησαν οἱ Βεροιώτες καί ὅτι οἱ θεοὶ γονεῖς του φθάσανε στό σημεῖο νά του στήσουν προτομή στό πιό ἐμφανές μέρος τῆς πόλης τους. Τά ἐγκαίνια ἔγιναν τό 1981 (sic). Δέν θά σχολιάσω τό πράγμα. Προσωπικά, σάν Κυθηριος, ἀρκοῦμαι νά τοὺς εὐχαριστήσω γιά τή μεγάλη τιμὴ πού ἔκαμαν σέ ἕνα συμπολίτη μας».

Γ' Καί ὅμως, ὁ ἴδιος κακίζει τόν ἑαυτό του καί τοὺς συμπατριῶτες του, γιατί ἀγνοοῦν ἀκόμα καί τήν ὑπαρξή τοῦ «Κατούνιου». Δέν ξέρει, ὅμως, ὅτι οἱ Βεροιώτες, ἐδῶ καί πολλά χρόνια, τοῦ ἔχουν ἀφιερῶσει ἕνα δρόμο τῆς πόλεώς τους, πού εἶναι κάθετος στήν Κεντρική ὁδὸ («ὁδὸς Σοφοῦ») καί ὅτι μιᾶ ἄλλη, δεύτερη κεντρική ὁδός, πού εἶναι κάθετος στή λεωφόρο Ἀνοίξεως καί στήν ὁδὸ Μ. Ἀλεξάνδρου (πρώην Γ. Κυρίμη ἢ Μούμογλου) ἔχει (ἐδῶ καί δέκα χρόνια) τό ὄνομά του καί, τέλος, ὅτι ἡ «Στέγη Γραμμάτων καί Τεχνῶν» τοῦ δήμου τῆς Βέροιας ἔχει σάν ἐμβλημα τῆς (στὶς ἐκδόσεις, στήν ἀλληλογραφία, στή προγράμματα κ.λ.) τήν προσωπογραφία τοῦ Ἰω. Κωττούνιου.

Δ'. Τέλος, ἐκεῖνο τό ὅποιο ἀποτελεῖ τήν τραγική εἰρωνεία στήν περίπτωση εἶναι ὅτι ὁ κ. Θ. Μαυρ. ἀναδημοσιεύει (στήν πρώτη σελίδα τοῦ κειμένου του) προσωπογραφία τοῦ Κωττούνιου, τῆς ἐποχῆς τοῦ σοφοῦ, ὅπου (κάτω) καταχωρίζεται τό γνωστό ἀφιερωματικό ἐπιγράμμα τοῦ Fran. Vannipus, πού (σέ ἑλληνικὴ μετάφραση) λέγει: «(Ἄν) ἡ Βέροια (Veria)», πού σέ γέννησε, ἀπέχει ἀπὸ τὰ Στάγειρα χιλιάδες (χιλία) βήματα (στάδια), σὺ δέν ἀπέχεις οὔτε ἕνα ἀπὸ τὸν Ἀριστοτέλη».

4. Καιρὸς ὅμως νά δοῦμε ποιὰ ἀκλόνητα στοιχεῖα ὑπάρχουν, ἐδῶ καί αἰῶνες, ἀπὸ τὰ ὅποια ἀποδεικνύεται ὅτι ὁ Κωττούνιος γεννήθηκε στή Βέροια:

Α'. Ὁ ἴδιος γράφει (1623) γιά τὸν τόπο τῆς γεννήσεώς του: «...Veria, mia patria...»²

1 Ἀκολουθῶ τὴν μετάφραση, ὅπως τὴ δημοσίευσε ὁ Ἀπόστολ. Μ. Τζαφερόπουλος, Ἡμαθία, τουριστικὸς ὁδηγός, Θεσσαλονίκη 1969, σ. 69, ἀλλὰ καί τό χαραγμένο κείμενο στήν προτομὴ τοῦ Ἰω. Κωττούνιου, πού στήθηκε στή Βέροια.

2 Βλ. Ἰωάννου Ε. Καραθανάση, Νεώτερες εἰδήσεις γιά τὸν Ἰωάννη Κωττούνιο (1572-1657), «Μακεδονικά» 13 (1973) 267-272 καί συγκεκριμένα τίς σ. 270 (σὴν Ἰταλικὰ) καί 272 (σὴν ἑλληνικὰ), ὅπου ἐπισυνάπτεται ἀντίγραφο τῆς ἀποδείξεως, πού ἔγραψε ὁ ἴδιος, ὁ Ἰω. Κωττούνιος. Στὸ κύριο ἔγγραφο (Πάδοβα, 21.11.1661) ὁ συντάκτης του γράφει (δ. π., σ. 270 καί 271), ἀναφέροντας τὸν τόπο τῆς καταγωγῆς τοῦ Ἰω. Κωττούνιου: «...Veria sua patria...», δηλαδή «...Βέροια, ἡ πατρίδα του...». Βλ. καί Ζαχαρία Τσιρπανλή, δ.π., σ. 76, ὅπου ὁ Ἰωάννης Κωττούνιος ἀποκαλεῖται (1605): «Beriotta».

(δηλαδή «Βέροια, ἡ πατρίδα μου»), τὸ ἴδιο δὲ ἐπαναλαμβάνει καὶ ὁ συντάκτης σχετικὸν ἐγγράφον τοῦ 17ου αἰ.¹.

Β'. Ὁ Ἰωάννης Κωττούνιος συνηθίζει (ὅπως γινόταν ἐκείνη τὴν ἐποχὴ) νὰ ἀναφέρει τὸν τόπο τῆς γεννήσεώς του καὶ σὲ βιβλία του, στὰ ἑλληνικά («...τοῦ ἐκ Βεροῖας»)² ἢ στὰ λατινικά («Veriensis»)³.

Γ'. Στὸ ἔμβλημα-οἰκόσημό του, σὲ ἐπίσημα ἔγγραφα, σὲ ἐπιγραφὰς κτιρίων κ.λ. ρητὰ χρησιμοποιοῦται ἡ λέξις «Beriensis» ἢ «Veriensis»⁴.

1. Βλ. Ἀριστείδης Στεργέλλης, δ.π., σ. 251 καὶ 252 (στὰ ἑλληνικά).

2. Βλ. É. Legrand, Β. Η., 17ος αἰ., τ. 3ος, Παρίσι 1895, σ. 389-395, 395-402 (ἐπιστολὰς) καὶ 207, 320, 394, 528-529, καὶ τ. 2ος, Παρίσι 1894, σ. 57-70 καὶ 24, 50, 96 καὶ 236, Κωνσταντίνου Σάθα, Νεοελληνικὴ φιλολογία, Ἀθῆναι 1868, σ. 302, Κωνσταντίνου Δ. Μέρτζιου, Μνημεῖα μακεδονικῆς ἱστορίας, Θεσσαλονίκη 1947, σ. 474, Ἰωάννου Κ. Βασδραβέλλης, Ἰωάννης Κωττούνιος, ὁ ἐκ Βεροῖας σοφός, Θεσσαλονίκη 1943, σ. 31, Δημ. Πετροπούλου, δ.π., σ. 165-166, καὶ Κλ. Τσοῦρκα, δ.π., π., σ. 14. Φωτογραφία τῆς προμετωπίδας τοῦ βιβλίου αὐτοῦ βλ. στοῦ Ζαχαρία Ν. Τσιρπανλή, δ.π., σ. 139. Πρβλ. καὶ δεσὰ ἀναλυτικὰ γράφονται στίς σ. 134, 135 καὶ κυρίως στίς σ. 138-145. Ἀξιοσημείωτο εἶναι ὅτι ὁ Ἰω. Κωττούνιος ἀφιέρωσε τὸ βιβλίον του αὐτὸ στὸ βασιλεῖα τῆς Γαλλίας Λουδοβίκο ΙΔ', μὲ σκοπὸ νὰ τὸν ἀθήσει νὰ ἀναλάβει προσπάθεια γιὰ τὴν ἀπελευθέρωση τῶν σκλαβωμένων συμπατριωτῶν του, δηλαδή τῶν Ἑλλήνων ραγιάδων. Βλ. καὶ Ἡλία Π. Βουτιερίδη, Ἱστορία τῆς Νεοελληνικῆς λογοτεχνίας, τ. 1ος, Ἀθῆναι 1924, σ. 368-369, πρβλ. δὲ καὶ Κλ. Τσοῦρκα, δ.π., σ. 16-17. Ὁ τίτλος τοῦ βιβλίου εἶναι: «Ἑλληνικῶν ἐπιγραμμάτων βιβλία δύο Ἰωάννου τοῦ Κωττούνιου, τοῦ ἐκ Βερόιας ἱππέως, φιλοσοφίας, ἱατρικῆς καὶ θεολογίας διδασκάλου καὶ ἐν τῷ τοῦ Παταβίου Λυκείου πρώτου φιλοσόφου... Πάδοβα 1653». Βλ. καὶ Ἀριστ. Στεργέλλης, Τὰ δημοσιεύματα... δ.π., σ. 104, 115 καὶ 122-123.

3. Βλ. ὀλοσέλιδη προσωπικὴ τοῦ Ἰω. Κωττούνιου (τοῦ 1628) ἀπὸ τὸ πρῶτον βιβλίον του, ὅπου ρητὰ ἀναφέρεται κυκλικὰ: «patritius Veriensis Ioannes Kottunius», στοῦ Ζαχαρ. Τσιρπανλή, δ.π., σ. 130, καὶ στοῦ Κωνστ. Μέρτζιου, δ.π., σ. 481. Κάτω ἀπ' αὐτὴ βρίσκεται τὸ γνωστὸ ἐπίγραμμα τοῦ Fr. Vanninus, τὸ ὁποῖον—ὅπως φαίνεται—ἄρξε πολὺ στὸν Κωττούνιο, γιὰ τὸ συμπεριέλαβε καὶ σ' ἄλλη προσωπικὴ τοῦ (1650), ποὺ δημοσιεύθηκε σὲ βιβλίον του (βλ. Ἰωάννου Βασδραβέλλης, δ.π., σ. 1, 14 καὶ σημ. 1) ἢ σὲ χαλκογραφία τῆς ἐποχῆς (βλ. Κλ. Τσοῦρκα, δ.π., σ. 15). Ἀλλὰ καὶ στὴν προμετωπίδα τοῦ πρώτου βιβλίου του ὁ Κωττούνιος μνημονεύει τὴν ἰδιαίτην πατρίδα του Βέροια («Veriensis»). Βλ. Ζαχαρ. Τσιρπανλή, δ.π., σ. 133, καὶ Κωνστ. Μέρτζιου, δ.π., σ. 502. Γιὰ τίς εἰκόνες-προσωπογραφίας τοῦ Ἰω. Κωττούνιου βλ. καὶ Ἰωάννου Κ. Βασδραβέλλης, δ.π., σ. 19-20.

4. Βλ. τὸ οἰκόσημο-ἔμβλημα τοῦ στοῦ Κλ. Τσοῦρκα, δ.π., σ. 14 καὶ 15. Ἐπιγραφές, μὲ ρητὴ μνημόνευση τῆς ἰδιαίτην πατρίδας του Βερόιας, βλ. (σὲ μετάφραση στὰ ἑλληνικά) στοῦ Κωνστ. Μέρτζιου, δ.π., σ. 503, πρβλ. δὲ καὶ É. Legrand, δ.π., τ. 3ος, σ. 393 καὶ 395, Ἰωάννου Βασδραβέλλης, δ.π., σ., 13, 17 καὶ 18 (ἐπιγραφὴ τοῦ τάφου του), Κλ. Τσοῦρκα, δ.π., σ. 14, 17, 18 καὶ 20 (μετάφραση στὰ ἑλληνικά, ὅπου ὁμως παραλείφθηκε ὁ 5ος στίχος, ὅπου ἀναφέρεται ἡ βεροιώτικη καταγωγὴ του). Βλ. καὶ τοῦ Ὀδίου, Les décrets de l'enseignement philosophique et de la libre pensée dans les Balkans. La vie et l'œuvre de Théophile Corydalée (1570-1646), Θεσσαλονίκη 1967, σ. 16 καὶ 20. Τὸ γεγονός ὅτι ἀναφέρεται (ἐλάχιστες φορές) ὁ Ἰω. Κωττούνιος ὡς Θεσσαλονικιώτης ὀφείλεται στὴν προσπάθεια νὰ συνδυασθεῖ ἡ καταγωγὴ του μὲ μίαν πιὸ γνωστὴ πόλιν (σὲ

Δ'. Στὴ διαθήκη του μνημονεύει, ὁ Ἰωάννης Κωττούνιος, καὶ τὴ Σεμίραμη, «Βεροιώτισσα», στὴν ὁποία ἀφήνει κληροδότημα¹. Στὸ ἴδιο ἔγγραφο ἀναφέρεται ἀκόμα καὶ ὁ ἀνεψιὸς του Ἰωάννης, ἀπὸ τῆ Βέροια, ὁ Κουνάλης², τῆς γνωστῆς συγγενικῆς του οἰκογένειας, ποὺ συνδεόταν συγγενικά καὶ μὲ ἄλλη, περίφημη οἰκογένεια τῆς Βέροιας, τοῦ Κριτοπούλου³.

Ε'. Δὲν εἶναι ἀσχετο, λοιπόν, καὶ τὸ γεγονός ὅτι ὁ Ἰωάννης Κωττούνιος προσπάθησε νὰ γίνει (χωρὶς νὰ τὸ πετύχει) καὶ μητροπολίτης τῆς γενέτειράς του, τῆς Βέροιας, τῆς «... πατρίδας μου», ὅπως γράφει ὁ ἴδιος⁴.

ΣΤ'. Ἐξάλλου, γνωρίζομε ὅτι καὶ ἄλλος, μεταγενέστερος Κωττούνιος, ὁ Θεοδόσιος, ποὺ ἦταν γιατρός, θεωροῦσε τιμὴ του νὰ μνημονεύει (τὸ 180 αἰ.) ὅτι καταγόταν ἀπὸ τὴ Βέροια. Πραγματικά, ξέρομε ὅτι ὁ τελευταῖος αὐτὸς γνωστὸς Κωττούνιος χρηματοδότησε τὴν ἔκδοση τοῦ βιβλίου τοῦ Μάρκου Εὐγενικοῦ (ἀρχιεπίσκοπου τῆς Ἐφέσου) «Κεφάλαια συλλογιστικά...» κ.λ., ποὺ τυπώθηκε στὴ «Βιέννα» στὰ 1784. Στὴν προμετωπίδα αὐτοῦ (τοῦ βιβλίου) γράφονται, λοιπόν, καὶ τὰ ἑξῆς: «...Δαπάνη μὲν τοῦ Ἐξοχωτ. καὶ Σοφολογ. Ἱατροῦ κυρίου Θεοδοσίου Κουτουνίου τοῦ ἐκ Βερόιας τῆς Μακεδονίας»⁵.

Ζ'. Τέλος, νὰ εἶναι, ἀραγε, τυχαῖο ὅτι ὁ Κωττούνιος διᾶλεξε νὰ ἀγοράσει τὸ οἶκμά του κοντὰ στὴν ἐκκλησία τοῦ Ἁγίου Ἀντωνίου, πολιούχου τῆς Πάδοβας, ὅταν εἶναι γνωστὸ ὅτι πολιοῦχος καὶ τῆς πατρίδας του Βέροιας ἦταν ὁ συνώνυμος δσσιος Ἀντώνιος, ὁ νέος, ὁ Βεροιώτης καὶ ὅταν, ἀκόμα, γεννήθηκε ὁ Κωττούνιος, ἀφοῦ ὁ δσσιος αὐτὸς ἦταν τιμημένος ἅγιος τῆς μακεδονικῆς πόλεως τὸ ἀργότερο ἀπὸ τὸν 130 αἰ., ὅπως βεβαιωθῆκαμε τελευταία⁶:

Νομίζω λοιπόν ὅτι εἶναι περιττὸ νὰ ἀναζητήσουμε καὶ ἄλλες ἀποδείξεις, γιατί ἀρκοὺν ὅσες ἀναφέρθηκαν ἤδη γιὰ νὰ κατανοήσει καὶ ὁ πιὸ δῦσπιστος τοπικιστὴς ὅτι ἄλλο εἶναι ἡ ἱστορία καὶ ἡ ἀλήθεια καὶ ἄλλο ἡ τυφλὴ ἀγάπη στὸν γενέθλιο τόπο...

Ἡ'. Χρειαζέται ὁμοῦ νὰ κάνουμε καὶ λίγες παρατηρήσεις γιὰ τοὺς τύπους, μὲ τοὺς ὁποίους παρουσιάζεται τὸ ἐπίθετο τοῦ Κωττούνιου:

σύγκριση μὲ τὴ γενέτειρά του πόλη Βέροια), ὅπως εὐστοχα παρατηρήθηκε κιόλας. Ἄλλωστε καὶ τοῦτο ἐπιβεβαιώνει τὴ μακεδονικὴ καταγωγή του καί, ἀσφαλῶς, δὲν εὐνοεῖ τὴ δῆθεν γέννησή του στὰ Κύθηρα.

1. Βλ. Κωνσταντίνου Μέρτζιου, δ.π., σ. 479, πρβλ. δὲ καὶ Ἀντωνίου Σιγάλου, Ἐκκληϊκευμένα μελετήματα, τ. 2ος, Ἀθήναι 1971, σ. 100-102.

2. Βλ. Κωνσταντίνου Μέρτζιου, δ.π., σ. 479 καὶ 485, καὶ Ἰωάννου Κ. Βασδραβέλλου, Συμπληρωματικά διὰ τὸν Ἰωάννην Κωττούνιον, «Μακεδονικά» 9 (1969) 339-341, πρβλ. καὶ Ἰωάννου Ε. Καραθανάση, Καὶ πάλι γιὰ τὸν Ἰωάννην Κωττούνιο, «Μακεδονικά» 14 (1974) 402-403, καί, κυρίως, τοῦ Ἰδίου, Νεώτερες εἰδήσεις γιὰ τὸν Ἰωάννην Κωττούνιο, «Μακεδονικά» 13 (1973) 267-272.

3. Βλ. Γεωργίου Χ. Χιονίδου, Ἱστορία τῆς Βεροίας, τ. 2ος, Βυζαντινοὶ χρόνοι, Θεσσαλονίκη 1970, σ. 125-126, πρβλ. δὲ καὶ τὶς σ. 84 καὶ 188.

4. Βλ. Ἰωάννου Ε. Καραθανάση, Νεώτερες..., σ. 270 καὶ 271 (μετάφραση στὰ ἑλληνικά).

5. Βλ. πρόχειρα τοῦ Νικολάου Π. Δελιαλή, Κατάλογος ἐντύπων δημοτικῆς βιβλιοθήκης Κοζάνης, μέρος 1ο, Ι (1494-1832), Θεσσαλονίκη 1948, σ. 146, α/α 561. Πρβλ. καὶ Γεωργίου Χ. Χιονίδου, δ.π., σ. 169 καὶ σημ. 1.

6. Βλ. Γεωργίου Χ. Χιονίδου, Περίγραμμα τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἱστορίας τῆς Βέροιας, «Γρηγόριος Παλαμᾶς», τεύχος 689-690 (Μαΐου-Αὐγούστου 1982) 159-181 καὶ συγκεκριμένα τὶς σ. 171-174.

α) Είναι πιθανό, πράγματι, ό άρχικός τύπος νά ήταν Κατούνιος, σάν ύπενθύμιση τοδ χωριού (Κατούνι Κυθήρων) τής προελ εύσεώς του¹. Βέβαια, ή έκδοχή αυτή παρουσιάζει προβλήματα, γιατί θά πρέπει, τότε, νά σημαίνει, ότι τó χωριό αποτελοδνταν από μιά οικογένεια και τó Κατούνιος ήταν προσδιοριστικό τής καταγωγής τής, είτε ότι επικράτησε τοδτο ύστερα, όταν οι «Κατούνιοι» έφυγαν από τόν μικρό τοδτον οικισμό.

Πρέπει, ακόμα, νά σημειώσουμε ότι τó τοπωνύμιο αυτό (Κατούνι, -α) είναι συνηθισμένο και συναντιέται και σ' άλλα μέρη τής χώρας.

β) Ό ίδιος, πάντως, έγραφε τó επίθετό του, όπως έχει επικρατήσει, δηλαδή Κωττούνιος².

γ) Ό τύπος Κωττούνης είναι νεώτερο κατασκευάσμα³.

1. Βλ. Κ λ. Τ σ ο ύ ρ κ α, δ.π., σ. 20 (έπιστολή τοδ Μιχ. Πετρόχειλου). Πρβλ. και Ζ α χ. Τ σ ι ρ π α ν λ ή, δ.π., σημ. 1 τής σ. 82.

2. Βλ. τήν προμετωπίδα τοδ μοναδικού βιβλίου του, πού έγραψε στά έλληνικά, «Έλληνικών επιγραμμάτων...», στή σ. 139 τής έργασίας τοδ Ζ α χ. Τ σ ι ρ π α ν λ ή, δ.π., σ. 139 και Έ. Legrand, δ.π., τ. 2. σ. 57-70, α /α 403. Για τόν 'Ιω. Κωττούνιο βλ. και όσα γράφει ό Ζ α χ α ρ ί α ς Τ σ ι ρ π α ν λ ή ς στό βιβλίο του, Τό έλληνικό κολλέγιο τής Ρώμης και οι μαθητές του (1576-1700), Θεσσαλονίκη 1980, και κυρίως στις σ. 397-399. Ό Δ η μ. Π ε τ ρ ό π ο υ λ ο ς, δ.π., γράφει Κωτούνιος και σημειώνει (βλ. τή σημ. 1 τής σ. 162) ότι τó έπώνυμο τοδτο τó βρίσκομε γραμμένο και μέ τόν τύπο Κουττούνιος. Ό ' Η λ ί α ς Π. Β ο υ τ ι ε ρ ί δ η ς, δ.π., σ. 366, χρησιμοποιεί τή γραφή Κωττούνιος και γράφει τά έξής ένδιαφέροντα για τήν αξία τοδ Κωττούνίου ώς επιγραμματοποιό: «Ό εκ Βερροίας καταγόμενος ποιητής, φιλόσοφος και θεολόγος 'Ιωάννης Κωττούνιος, ό φίλος τοδ Λ. Φιλαρά, είναι άναμφιβόλως ό κυριώτερος και έπισημότερος αντιπρόσωπος τής μεγάλης τάσεως πρós τήν επιγραμματοποιάν, τής έκδηλουμένης καθ' όλον τόν 17ον αιώνα. Είναι ούτος ό μόνος Έλλην λόγιος και ποιητής, ό όποιος κατά τόν αιώνα αυτόν εξέδωκεν όλόκληρον συλλογήν επιγραμμάτων εις άρχαίαν γλώσσαν. Ό 'Ιωάννης Κωττούνιος, υίός τοδ Δημητρίου Κωττούνίου, κατήγετο εκ Βερροίας, άγεννήθη δέ περί τó 1577». Ό Ι δ ι ο ς (δ.π., σ. 368-370) άναλύει και έπαινει τά επιγράμματα τοδ Κωττούνίου. Και τόν θάνατο, όμως, τούτου τοποθετεί (σ. 367) έσφαλμένα, δηλαδή στή 17.11.1658. Για τó βιβλίο μέ τά επιγράμματα τοδ Κωττούνίου και τούς ένθικους σκοπούς του βλ. και όσα γράφονται στό «'Ημερολόγιο Φοίνικος», Βενετία 1894, σ. 49-53 (μέ άρχικό «Χ») ή στοδ Γ ε ω ρ γ ί ο υ Χ. Χ ι ο ν ί δ η, 'Εμμανουήλ 'Ιω. Ζάχος (1860-1924)..., Θεσσαλονίκη 1974, σ. 28-30, πρβλ. δέ και τήν 11η εικόνα. (Βλ. σχετικά και τίς παρατηρήσεις τής Δ έ σ π ο ι ν α ς Γ ι α ρ α λ ή - 11 α π α δ ο π ο ύ λ ο υ στό «Μακεδονικά» 15 (1975) 411 και τοδ Ζ α χ. Τ σ ι ρ π α ν λ ή, Τό Έλληνικό κολλέγιο..., σ. 399). Ό 'Ιωάννης Κωττούνιος χρησιμοποιούσε και τó φιλολογικό ψευδώνυμο «'Αλκίδιος». Βλ. 'Α ρ ι σ τ. Σ τ ε ρ γ έ λ λ η, Τά δημοσιεύματα..., σ. 96 και 147. Πρβλ. και τή Χ ρ ύ σ α Μ α λ τ έ ζ ο υ σ τήν «'Ιστορία τοδ Έλληνικού Έθνους», τής «'Εκδοτικής 'Αθηνών», τ. ΙΑ', 'Αθήναι 1975, σ. 218, στήλη α.

3. Βλ. 'Ι ω ά ν ο υ Β ε λ ο ύ δ ο υ. 'Ελλήνων Όρθοδόξων άποικία έν Βενετία, 'Ιστορικόν ύπόμνημα, έκδ. 2η, Βενετία 1893, σ. 125-126 και 192. Τοδτον άκολουθεί ό Κ ω ν σ τ α ν τ ί ν ο ς Μ έ ρ τ ζ ι ο ς, δ.π., σημ. 5 τής σ. 471, άν και δημοσιεύει (δ.π., σ. 474, α /α 12) και ό ίδιος τόν τίτλο τοδ προαναφερομένου βιβλίου τοδ Κωττούνίου, όπου δίδεται ό τύπος Κωττούνιος. (Βέβαια ό Κ. Μέρτζιος ήθελε, μάλλον, νά σημειώσει ότι ή άρχική γραφή τοδ επίθετου θά ήταν Κωττούνης και τοδτο δέν άποκλείεται νά είναι σωστό). Πρβλ. και 'Α ν τ. Σ ι γ ά λ α, δ.π., σ. 100-112, και 'Α θ α ν α σ ί ο υ Ε. Κ α ρ α θ α ν ά σ η, 'Η Φλαγγίνειος σχολή τής Βενετίας, Θεσσαλονίκη 1975, σ. 25. Ό Ι δ ι ο ς όμως γράφει «Κωττούνιος»

δ) Τέλος, ἡ γραφή Κουτούνιος κ.λ.³ ἐμφανίζεται μεταγενέστερα, ἂν καὶ βρίσκεται πιὸ κοντὰ στὸν (πιθανὸν σὺν ἀρχικὸ) τύπο Κατούνιος.

Βέρροια

ΓΙΩΡΓΟΣ Χ. ΧΙΟΝΙΔΗΣ

σὲ νεώτερο βιβλίο του (Οἱ Ἕλληνες λόγιοι στὴ Βλαχία (1670-1714)..., Θεσσαλονίκη 1982, σμ. 1 τῆς σ. 26). Πιο τεῦμα ὅτι στὴν ἐξεταζόμενη περίπτωση ἔχομε νὰ κάνουμε μὲ τὴ μοναδική περίπτωση, ὅπου μεταγενέστεροι συγγραφεῖς ἐπιμένουν νὰ διςρθώνουν τὴ γραφή τοῦ ἐπιθέτου ἐνὸς τόσο ἀξιόλογου πνευματικοῦ ἀνθρώπου, ἂν καὶ ὁ ἴδιος μᾶς ἔδωσε καὶ τυπωμένα τὸν ὀρθὸ τύπο τούτου. Νομίζω, λοιπόν, ὅτι τὸ σωστὸ εἶναι νὰ γράφουμε «Κωττούνιος», ἀσχετα ἀπὸ τὴν ἐτυμολογικὴ προέλευση ἢ τὴν ἐνδεχόμενα διαφορετικὴ ἀρχικὴ ἐμφάνιση τοῦ ἐπώνυμου.

1. Βλ. Νικολάου Π. Δελιαλῆ, δ.π., Βασ. Μυστακίδου, Οἱ Κοττούνιοι, ΕΦΣΚ, Πεντηκονταετηρίς 1861-1911, παράρτημα ΛΔ' τόμου, Κωνσταντινούπολις 1913-1921, σ. 279-287, πρβλ. δὲ καὶ τοῦ Γιδίου καὶ στοῦ περιοδικό «Ὁ νέος Ποιμὴν», Κωνσταντινούπολις 1919, σ. 491-503. Βλ. ἀκόμα καὶ Σπυρ. Λάμπρου, Ἰωάννης Κοττούνιος, ὁ Μακεδὼν, Ν.Ε. 2 (1905) 371-373. Πρβλ. καὶ (μὲ τὸ ἀρχικὸ «Π») στοῦ «Μακεδονικὸν Ἡμερολόγιον» Ἀθηνῶν, 6 (1913) 120-121 («Κοττούνιος») καὶ τὸν Χαρίση Πούλιο, στοῦ «Μακεδονικὸν Ἡμερολόγιον» Ἀθηνῶν 4 (1911) 169-170 («Κουττούνιος»). Ὁ Δημ. Πετρόπουλος, δ.π., γράφει Κωτούνιος ἀλλὰ σημειώνει (σμ. 1 τῆς σ. 162) ὅτι τὸ ἐπώνυμο τὸ βρίσκουμε συχνὰ γραμμένον καὶ μὲ τὸν τύπο Κοττούνιος. «Κωτούνιος» γράφει καὶ ὁ Στέφανος Ἰ. Παπαδόπουλος στοῦ βιβλίου του, Ἡ κίνηση τοῦ δούκα τοῦ Νεβέρ Καρόλου Γονζάγα γιὰ τὴν ἀπελευθέρωση τῶν Βαλκανικῶν λαῶν (1603-1625), Θεσσαλονίκη 1966, σμ. 2 τῆς σ. 178. Ὁ Ἀπόστολος Ε. Βακαλόπουλος, Ἱστορία τοῦ Νέου Ἑλληνισμοῦ, τ. 2ος, ἔκδ. 2η, Θεσσαλονίκη 1970, σμ. 60 τῆς σ. 468 (-469) γράφει: «Καὶ ἔτσι, νομίζω, ἐξηγεῖται, πῶς ἓνα ἐκλεκτὸ τέκνο τῆς Βέρροιας, ὁ φιλόσοφος Ἰωάννης Κωττούνιος, πιθανὸν Κουτόβουλος, ἀκολουθώντας ἴσως τὸν ἐμπορευόμενον πατέρα του, βρέθηκε μὲ τὸν ἀδελφὸ τοῦ Λάμπρου στὴν Βλαχία». Τὴν πρωτοφάνηρ αὐτῆς ἀποψη γιὰ τὸ πιθανὸ ἀρχικὸ ἐπώνυμο τοῦ Κωττούνιου («πιθανὸν Κουτόβουλος») δὲν ἀνέφερε ὁ συγγραφέας στὴν 1η ἐκδοση, τοῦ ἴδιου τόμου, αὐτοῦ τοῦ βιβλίου του (Θεσσαλονίκη 1964, σμ. 1 τῆς σ. 397), οὔτε στοῦ βιβλίου του, Ἱστορία τῆς Μακεδονίας, 1354-1833, Θεσσαλονίκη 1969, σ. 351, ὅπου δημοσιεύεται αὐτοῦσιο τὸ ὑπόλοιπο κείμενο αὐτῆς τῆς παραγράφου. Ἐχω τὴ γνώμη ὅτι ἡ ὑπόθεση αὐτῆ καὶ ὁ συσχετισμὸς τοῦ Κωττούνιου μὲ τὴν οἰκογένεια τῶν (Ζακυνθινῶν) Κουτούβαλη (ἢ Κουτόβουλου) δὲν μπορεῖ νὰ ἀνταποκρίνεται στὴν πραγματικότητα, ἀφοῦ μάλιστα εἶναι βεβαιωμένο ὅτι ἡ ἀρχικὴ καταγωγή τῆς οἰκογένειας ἦταν ἀπὸ τὰ Κύθηρα καὶ ὅτι ὕστερα ἐγκαταστάθηκε τούτῃ στὴ Βέρροια, ὅπου ὑπῆρχαν ἀπόγονοι τῆς (π.χ. ὁ Θεοδόσιος) καὶ κατὰ τὸ 18ο αἰῶνα, διατηρόντας τὸ ἴδιο ἐπίθετο, ἔστω καὶ μὲ τὸν τύπο «Κουτούνιος». Ἄλλωστε δὲν νομίζω ὅτι εἶναι δυνατόν νὰ ἐξηγηθεῖ καὶ γλωσσολογικὰ ἓνας τέτοιος συνδυασμὸς. Ὁ Γιδίος χρησιμοποιεῖ καὶ τοὺς δύο τύπους, δηλαδὴ Κωττούνιος (δ.π., τ. 2, 2η ἐκδοση, Θεσσαλονίκη 1976, σ. 276, 277, 280 καὶ 468, καὶ τὸμ. 3, Θεσσαλονίκη 1968, σ. 359) ἀλλὰ καὶ Κωττούνης (δ.π., τ. 4, Θεσσαλονίκη 1973, σ. 329). Γιὰ τὸν μητροπολίτη τῆς Φιλαδέλφειας Σωφρόνιο Κουτούβαλη (1780-1790) βλ. Ἀθανασίου Ε. Καραθανάση, Ἡ Φλαγγίνεις..., σ. 70-71 καὶ 281, ἐνῶ γιὰ τοὺς Νικόλαο (1757-1811) καὶ Ἀνδρέα Κουτούβαλη βλ. Ἀρτ. Ξανθοπούλου - Κυριακοῦ, Ἡ Ἑλληνικὴ κοινότης τῆς Βενετίας (1797-1866)..., Θεσσαλονίκη 1978, σ. 247, α/α 216.

ΔΗΜΟΣΙΗ ΚΕΝΤΡΙΚΗ
ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΒΕΡΟΙΑΣ